

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr., pe trei luni 1 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor raspunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Invetiatorul trebuie se se consacreze cu totulu misiunei sale.

Ceea ce spiritulu nu are din sine si prin sine, d' aiurea nu va poté castigá nici odata. Disterweg.

Omulu devine intielectu numai prin intielectiunea propria. Montaigne.

Totu ce are, totu ce este omulu, este numai din sine si prin sine. Ceea ce a castigatu elu d' aiurea, a fostu si va fi totu de un'a d'o natura subordinata. Parintii, educatorii, invetiatorii si cartile, suntu pentru omu numai nisce midilóce, é' elu, omulu, e factorulu. — Aceste midilóce suntu, cum amu díce, obstricea socratica, care redica, ajuta si conduce pe omu, dar' elu trebuie se-se silésca d' acì in colo insusi, cá se-se póta ajutá pe sine; si acést'a o póte face numai deca se cultiva si se perfectionéza in cele ce se tienu de misiunea sa, de calea ce si-a ales'o in viétiá. Logic'a in sfer'a sciintieloru, in progresulu scientificu alu unu individú, este busol'a care conduce mintea; — fora d' acést'a, mintea se ratecesce in oceanulu ideieloru. Omulu cugetatoru cu ajutorulu logicei se scobóra in minele cele mai afunde ale sciintii.

Omulu numai aceea posedé spiritualmintea, ce si-a castigatu prin poterile prorie. Candu am ajunsu la convictiunea, ca omulu numai aceea posedé ce si-a castigatu elu insusi, atunci trebuie se ne convingemu si de aceea, ca

suntu desierte tóte incercarile d'a-i rapí aceea ce si-a castigatu, d'a-i trage la indoiéla independinti'a, si d'a-lu dediosí pana la sclavia si pasivitate. Numai omulu liberu, independinte, póte se crésca si se inaltie si pe altii la libertate si independintia in republic'a jideiloru séu a cugeteloru si a actiuniloru. Invetiatorimea la popórele ce se afla pe unu gradu inaltu alu culturii, a intielesu spiritulu tempului, si s'au silitu a-si castigá o independintia interna: si astu-felu apoi s'a radicatu peste independinti'a esterna. Invetiatorimea a cunoscutu prè bine, ca independinti'a esterna este numai o urmare a celei interne, care singura face si inaltia pe omulu moralu Astu-felu invetiatorimea prin cunoscerea acestui adevéru s'au inaltiatu la unu gradu mai inaltu alu culturii, si se nevoesce se inaltie si se radice si pe cei alti la sine. Dá, asiá este invetiatorimea la alte popóre, dar' la noi, invetiatorimea nu are independintia nici interna nici esterna! ce are dar? are intunerecu destulu, si geme sub capriciulu si arbitriulu toturor'a. Éta ce au Romani! Aceste pucine síre le scriu mai multu, pentru venitoriulu invetiatorimii nóstre, decatu pentru presinte, pentru-ca invetiatorii nostri de adi si de aru vrè, nu s'aru poté consacrá cu totulu misiunei loru, caci numai cu asta misiune aru fi peritori de fóme!

Invetiatorul numai atunci se consacréza cu totulu misiunei sale, candu 1. este petrúnsu

de santitatea si demnitatea ei; 2. candu si-implinesce totu de un'a oficiulu seu cu placere, zelu si cosciintia; 3. candu trage folosu pentru scóla din tóte acele ce i le prestéza sciinti'a si viéti'a; si in urma 4. candu iá parte la tóte conferintiele si adunarile de invetiatori (cari noi inca nu le avem) si prin ast'a si-largesce si mai multu cerculu cunosciintieloru sale.

Ad 1. A avé sciintie numai dediumetate, adeca numai o spoiéla, totu de un'a acést'a arunca o umbra asupra caracterului unui omu, si-lu impedece multu [in lucrarile sale. Pentru aceea invetiatoriulu se-se silésca a trage folosu pentru cultivarea sa in sciinti'a pedagogica, din carti, din viéti'a scolastica si din comerciulu si conversarea cu alti ómeni de spiritu si culti. Se traga si se stórcá folosu din tóta lectur'a ce-o face; — cetésca elu opuri pedagogice séu alte opuri. In orice carte buna póte elu aflá idei folositoare chiamarii sale de invetiatoru, deca cetindu cugeta la scóla, si cetesce cu condeiulu in mana, insemnandu si estragundu cele ce le afla folositoare si aplicabile in sfer'a in care lucra. Unu invetiatoru, dar' invetiatoru adevveratu cu sufletu si anima, póte invetiá fórte multe in scóla dela scolarii sei, deca elu totu de un'a i privesce cu ochi ageri pedagogici, si apoi din esperintiele ce le-a facutu trage macesime si principii pentru viéti'a practica. — Dar' pe lunga acést'a, invetiatorulu póte, ba chiar' trebuie se invetie pentru scól'a sa, si din viéti'a si comerciulu cu alti ómeni cultivati cari nu suntu invetiatori. Astu-felu este o mare eróre unu lucru intorsu chiar' pe dosu, cá invetiatorulu se-se retraga cu totul din viéti'a sociala. Celu-ce scrie acestea a observatu prè bine ó-reundece rezultatulu funestu a unei astu-felu de retrageri din viéti'a sociala. Invetiatorulu póte trage folosu pentru misiunea sa si din conversarea si amblarea cu alti ómeni, cari nu suntu meniti pentru scóla, deca vorbesce cu ei

despre scóla, se cérca a-i interesá pentru ea, si a-le aratá scopulu ei maretiu, si de altu parte apoi primesce si elu bucurosu suaturile si invetiaturile lor. Invetiatorulu se nu se tiena nici odata asiá pe susu, catu se socóta ca e o dediosire pentru elu a vorbí despre scóla cu nisce ómeni cari nu se ocupa cu scól'a. Omulu totu de un'a si-vede mai anevoia gresiele sale, de cumu i le vede altulu; astu-felu unu omu care nu se ocupa cu scól'a ex professo, póte se observeze mai usioru gresielele invetiatorului si lipsele scólei.

Ad 2. Invetiatorulu in cele ce se tienu de oficiulu lui se se pórté cá unu invetiatoru adevveratu si devotatu cu trupu si sufletu misiunei sale. Elu se-se pregatésca bine din obiectele ce are se-le propuna, — se mérga adeca pregatitu in scóla, cá astu-felu se póta propune cu usioratate, chiaritate si vioitiune. Se tiena punctualu órele de invetiamentu, adeca la tempulu defiptu se fia in scóla, dar' nice se siéda mai multu decatu e hotaritu; prin acést'a elu dà unu esemplu bunu de ordine si punctualitate. Temele séu ocupatiunile scolariloru se le coréga cu cea mai mare esactitate si diligentia, cací vediendu scolarii acést'a devinu diliginti si cercuspecti in lucrarile lor. In scóla la catedra séu la mésa, la tabla, in bance se observeze strinsu regulele cuvenintiei; se nu sufere necuratienia in scóla, in imbracamintea si portarea scolariloru. Se observeze strinsu, si se-se nevoiésca a influintiá prin exemple bune educatiunea morala a scolariloru, asemenea se-se ingrigésca de sanetatea lor; — prin acestea elu va aratá ca pe elu lu-dóre, si ca se intereséza cá unu parinte de scolari, fiii sei sufletesci.

Ad 3. Invetiatoriulu se arate, se dee dovéda via, ca elu e dovotatu misiunii sale. Acést'a o va face, deca in oficiulu seu se va portá cu tóta demnitatea, se va ferí se nu dee scandalu, esemplu reu scolariloru

sei. Nici odata in viét'ia sociala pentru nisce placeri si desfetari se nu lase, se nu neglijeze, precumu facu multi, se nu uite misiunea sa; totu de un'a se aiba inaintea ochiloru, ca ce este elu detoriu facia cu sine, cu scól'a si cu pusetiunea sa, si totu de un'a se premérgea cu esemplulu. Invetiatorulu se aiba grige si se-si pastreze demnitatea ce trebuie s'o aiba cá un membru indreptatoru alu societatii omenesci, se-se ferésca de ori-ce societati, cari nu se potrivescu cu caracterulu si pusetiunea sa, se-se ferésca de ori-ce cuvinte nesocotite cari lu potu dediosi in ochii toturoru ómeniloru onesti, in urma se se arate intru tóte cá invetiatoru, cá adevératu invetiatoru.

Ad 4. In comerciulu si in afacerile cu colegii sei, se-se silésca din tóta anim'a a le inaltia védi'a si onórea, si pe catu i stà in putere se-i ajute in afacerile loru, ce le au atatu cu copiiu catu si cu publiculu, atatu in oficiulu loru catu si in conferintie. Dar' intru tóte se-se ferésca de esagerare, pentru-ca tóta esagerarea ingretiosiéza si degeneréza in pedantismu. Principiulu, macsim'a se-i fia: „intru tóte invetiatoriu, dar' nici odata pedantu.“ Invetiatorulu trebuie se fia strictu cu scolarii, si cu sine insusi severu! Totu de un'a se aiba inaintea ochiloru demnitatea pusetiunii sale, dar' nici odata se nu prinda radecini in anim'a lui vanitatea, pedantari'a! In fapta si in cuventu, intru tóte se aiba inaintea demnitatea s'a cá invetiatoru, scól'a si buna starea ei, si acésta idea se-lu ocupe pe elu in tóte lucrarile sale.

Despre crescerea viermiloru de matasa.

Instrumintele, cari ni trebuie la crescerea viermiloru de matasa suntu:

1. Unu sicriesiu pentru clocitu, — acestu sicriesiu póte se fia de dóue pecióre patrâte, pe de laturi cu ramuri de dóue degete 'nalte.

2. Unu nemetetiú intinsu pe vergele, care este ceva mai micu decatu sicriesiulu de clocitu, si care tre-

buie se incapa in sicriesiulu de clocitu si nemetetiulu se viie alipitu de óue.

3. Mai multe sicriesie, — in aceste sicriesie se nutrescu viermii, si potu se fia o marime dupa placu, provédute cá si celu de clocitu cu ramuri pe de laturi.

4. Mai multe cóle de hartia gaurita cá ciurulu, si care trebuie se fia asiá de mari cá si sicriesiele destinate pentru crescerea viermiloru, numai gaurele se fia asiá de mari cá sa póte viermii trece cu inlesnire prin ele in tóte etatile, — si chiar candu isi voru ajunge marimea cea deplina.

5. Mai multe scaune lungi, facute dupa placu si dupa localitate. —

Viermele de matasa trebuie se creasca cu frundi'a agudului, adeca: candu incepe a crepá mugurulu agudului, se punu óuele viermiloru de matasa, pe unu sicriesiu, si sicriesiulu se acopere cu nemetetiulu numitu si se pune intr'o casa, unde s'a incalditu bine, séu unde se afla o caldura de + 20 pana + 22 de grade. Aci remanu óuele spre a se cloci, si dupa unu restempu de 5 — 8 díle se schimba colórea óueloru; adeca se preface din inchisa-cenusia in deschisa; — si acest'a e semnulu cumca viermii voru esí in scurtu tempu; a dóu'a dí desu de-demanétia trebuie cautatu óre n'au esitu viermii, si de voru fi esítu, apoi se pune frundia de agudu peste nemetetiú, si viermusieii condusi de stremuru (instinctu) simtiescu apropierea frundiiloru, si se aduna cu totii pe frundie, trecandu prin gaurelele nemetetiului, cari tienu inapoi gaocile óueloru, si viermusieii trecu liberi la frundia. — Dupa ce s'au implutu frundiile cu viermi, se prindu frundiitiele de coditie si se sírepu pe unu sicriesiu; pe care au se remae viermusieii pentru totu de-a un'a; afara de casulu candu n'ar incapé in sicriesiu; — fiindu-ca viermutii suntu la esirea loru din gaoci fórté mici, si jde abia i vedi cu ochiulu nearmatu, inse pe dí ce merge se marescu, si póte s'ar intemplá, puindu-se la inceputu pré multi, ca ar' trebui despartíti si pe altu sicriesiu. — Sicriesiele implute cu viermi in diu'a antaia trebuie insemnate cu Nr. I. si datulu lunii si alu dílei candu au esítu, — si acestea se numescu procur-sori. — Adóu'a dí ne va esí o parte mai mare de viermi, si cu acestia manipulamú dupa cum s'a dísu, adeca púnemu frundia de agudu, pe care se aduna ei; si dupa ce s'au implutu cu viermuti, le punemu pe altu sicriesiu, care ilu insemnamú cu Nr. II. si datulu lunii si alu dílei. — Este de observatu, cumcá a dóu'a dí ne voru esí intreitu séu impatritu mai multi, decatu in diu'a

prima. — Totu asiá se purcede si cu cei ce voru esí a trei'a dí, se punu pe altu sicriesiu cu frundiele, se in-sémna cu Nr. III. si datulu lunii si alu dílei. — Acésta insemnare a sicriesieloru cu Nrii si scrierea datului alu lunei si alu dílei, este de a se implini cu cea mai mare scrupolositate, fiindu-ca altmintrea s'ar incurcá lucrulu, mai cu sama in etatile despelitiarii, despre carea ne-a fi vorb'a mai tardiu. — Viermii carii voru esí in a patr'a si a cincea dí, séu codasii, in culturi mari se árunca afara, fiindu ca remanu ne contenitu codasi si la despelitiare, — si impedece fórté multu pe cultivatoriu de viermi, si -i incurca lucrulu.

Viermii determinati spre crescere se punu cu sicriesiele pe scaune lungi (lávitie), puse unulu peste altulu, cari forméza „etagle“, — si sicriesiele din diu'a prima se punu pe scaunulu primu, si asiá m. d. p. — Aci in alte sicriesie se nutrescu viermii, si pe candu-su viermii tineri si mici — li se dá frundi'a cea mai frageda si fina, inse pre catu crescú viermii pre atata se maresce si frundi'a; si cu crescerea viermiloru se totu schimba frundi'a si apoi se dá mai crescuta, si maj grósa; si asiá se nutrescu viermii acomodatú etatii loru. — Candu suntú viermii mici, gunoiu séu scrementé inca facu fórté pucine, si nu-i de nevoe a se curati adesu sicriesiele, si acést'a tiene patru díle dupa esirea loru din gaoci. In acestu timpú suntú scrementele cá pulberea de pusca. —

Viermii se nutrescu de patru ori pe dí, adeca la resaritulu si apusulu sórelui, la 9 óre inainte de prandiu si la 3 óre dupa prandiu, — si totu de-a un'a trebuie se li se dee atat'a frundia, cá se li ajunga; dar' se nu remana, fiinduca se pierde multa frundia prin vestedirea ei; si atunci nu suntemu economi buni, si preste acést'a strica sanetatii viermiloru, fiindu ca nu ajuta nemica nutretiuulu multu ci regulatu, asiá cá se corespundia etatii viermiloru si mistuirea se fia mai amesurata. —

Curatirea sicriesieloru de scremente (gunoiu) se manipuléza in urmatoriuulu modú:

Se punu cóle gaurite peste sicriesie, si peste cóle se pune frundia próspeta; si viermii inceptu toti a trece prin gaure la frundi'a cea próspeta. Dupa ce au trecutú toti viermii se iá cól'a cu viermii cu totu se pune pe unu scaunu si in acestu timpú se arunca remasitiele de frundia dimpreuna cu scrementele la unu locu anumitu, pentru ca aceste scremente si remasitie de frundie suntú fórté bune pentru flori si p. a. Dupa ce s'a curatitu sicriesiuulu, se punu frun-

diele cu viermii érasí in sicriesiuulu loru. Si asiá se curatia tóte sicriesiele dupa ordine, unulu dupe altulu, pana ce finimu lucrulu. — Intr' unu timpú fórté scurtu póte o persóna curati fórté multe sicriesie. De are unu cultivatoriu de matasa fórté multe sicriesie, póte pune peste 10 séu 20 de sicriesie cólele gaurite, si peste cóle pune frundia próspeta si lasa cá se tréca viermii prin gaure la frundia, si dupa ce au trecutú le curatia dupa modulu amentitu. Acésta curatire nu-i la inceputu asiá trebuinciósa; inse cu catu crescú viermii mai mari, cu atata va fi si curatirea mai imperativa. —

Se scie ca viermii de matasa se despelitia mai de multe ori si adeca de regula de patru ori, — dar' timpulu despelitiarii urméza dupa restimpuri anumite, asiá incatu se póte sci inainte candu au se-se despelitie viermii, carii au esítu in diu'a I, II, si a III. Viermii, carii au esítu intr' antai'a dí, se voru despelitia in diu'a a 6, 10, 16 si 23 — dupa esirea loru din gaoci. Viermii, carii au esítu a dóu'a dí dupa acestia, se voru despelitia cu o dí mai tardiu, — si cei ce au esítu atrei'a dí se voru despelitia cu dóue díle mai tardiu, inse toti dupa regul'a amentita. Viermii candu se despelitia totu de-a un'a cadu intr' unu somnu letargicu, si-su cu capitele radicate in susu, si nu se mistca, astu-felu din puse-tiunea loru se póte conchide ca-su in despelitiare. In astu timpú neci nutretiu nu li se dá séu de li se dá apoi numai pré pucinu, fiindca nu cadu toti de o data in despelitiare. Timpulu despelitiarii tiene de regula cam 25 — 36 de óre; dupa acestu timpú éra-si inceptu viermii a-se nutri si curati, si-e fórté bine in data dupa despelitiare, a se pune cólele de curetitu, cá viermii, carii au esítu din peliti'a loru se tréca prin gaure pe cólele de hartia provediute cu frundia, — si cei nedespelitiati se voru pune pe sicriesiele succese in despelitiare. — Numai viermii nu trebuie treziti din somnulu letargicu, fiindu ca se smintescu, si póte se li strice asta nepaciuire. Despelitiarea prima nu o putemu observá cu ochii liberi; ci numai cu ochii inarmati vomu puté observá adeca cu ochianulu. Celelalte trei despelitiari le putemu observá si fara ochianu, fiindu ca viermii dupa 10 díle dela esirea loru din gaoci suntú cam marisiori. — In tóta diu'a se marescu viermii vediendu cu ochii, si dupa fia-care despelitiare isi schimba colórea; la esirea loru din gaoci a fostu inchisa négra, nisce vietati míce, cá furnicele si de abiá vedibile inse in fia-care dí marindu-se capeta o colóre mai deschisa. — Dupa fia-care despelitiare trebuie insemnatú dátulu despelitiarii, adeca a despelitiarii 1, 2, 3,

si a 4. cam in modulu urmatoriu, — punemu ca au esítu procurorii in 16. Maiu, apoi vom scrie pe sicriesiulu lorú asiá: $I^{16/5}$; — apoi vom pune datulu lunii si alu dílei a despelitiarii antaia, a dóu'a, a trei'a si a patr'a, precum: $I^{16/5}$, $^{22/5}$, $^{26/5}$, $^{31/5}$, $^{7/6}$. — Aste tóte trebuie se le scriemu pe sicriesiu, cá se scimu cu acuratétia candu au esítu, candu s'au despelitiatu si de cate ori s'au despelitiatu, si candu se voru infasiurá.

La cultivarea viermiloru de matasa se póte totu calculá, adeca catu nutretiu trebuie se aiba pentru viermii, carii voesce cine-va se-i crésca, catu de mare se fia localitatea (cas'a) unde-i va cresce, si cate sicriesie i voru trebui, in fine catu venitu va avé. Deci e de nevoe cá se vorbimu despre tóte acestea. Am amintitu in Nr. 6. alu A. S. ca viermii scosi din unu lotu de óue consuma in cursu de trei-dieci de díle 10 magi de frundie, prin urmare: viermii scosi din doi, trei, patru . . . loti, voru consumá de dóue, trei, patru . . . ori mai multu, decatu cei scosi din unu lotu. Si acést'a se scie totu (?) numeratu. — Acuma voescu a mai spune, ca nu totu intr'unu chipu consuma viermii in tóta viétii'a lorú, ci une ori mai pucinú, alte ori mai multu, si acést'a se orientéza dupa etatea lorú. La inceputu mai ca neci nu consuma, ci mai vertosu sugu suculu celu mai apatosu din frundia; si asiá vomu vedé o frundia din carea au suptu viermii suculu, — si de te uili prin trins'a o vedi tóta gaurita, cá candu ar fi strapinsa cu aculu, inse costisiórele remanu neatinse, contrariulu vomu observá candu suntu viermii desvoltati si candu se afla in devoratiunea cea mare; atuncia candu pui frundie próspete, se apuca de consumatu cu unu gustu nesatosu, si consuma apucandu la frundie cá si cum apuca érb'a cós'a unui cosasiu, dandu cu capulu din susu in díosu, — nelasíndu mai nemica inapoi. —

Aceste le-am dísu cá nu cum-va dandu prea multa frundia la inceputu se nu-i ajunga atuncia candu i este de neaparata trebuintia. —

Deci e de nevoe a scí cata frundia consuma viermii in fia-care periodu. Vomu impartí viétii'a viermiloru in cinci etati, si adeca de la esírea lorú din gaoci pana la despelitiarea antaia: etatea antaia; dela antaia despelitiare pana la a dóu'a: etatea a dóu'a; s. m. dp. dela despelitiarea a patr'a pana la infasiurare ilu vomu numi timpulu devoratiuni cei mari, fiind-ca viermii cei mari consuma atuncia fórte multu. — Acumu luamu o anumita catime de viermi, d. e. cati ne-au esítu din doi loti, pentru carii trebuie se avemu 20 de

magi de frundia, si acestea le vomu dá viermiloru in modulu urmatoriu adeca: in etatea prima 9 punti, etatea a dóu'a 26 de punti, etatea a trei'a 115 de punti, etatea a patra 300 de p. si etatea a cincia 1550 de p., cari facu 2000 de punti, adeca 20 de magi. — Am vorbitu despre nutrire cam in scurtu, se vorbimu ceva si despre localitate. Se scie ca viermii de matasa se crescú in tóta Europa in case, fiindu ca altmintrea nu ar fi cu putintia crescerea lorú, ba chiar si in China, in patri'a lorú cea primitiva, se crescú in localitati, de voesce cine-va se aiba unu venitu siguru. Si de ce acést'a? Se scie ca viermii de matasa au multi neamici mai cu séma intre paseri, si afara de aceea esírea, despelitiarea, infasiurarea nu decurge la tóti intr' unu timpu si neci nu s'ar scí candu se-se culéga coconii (gugósiele), unii n'ar fi finitu, din altii ar esí fluturii, ba si furtunele li-ar stricá prea multu. Déca in China e de nevoe localitate, cu catu mai multu la noi unde i-ar superá si frigulu! —

Noi scimu ca conditiunea antaia a mataseritului este agudulu, si a dóu'a localitatea si de acestea nu avemu nevoe, fiindu ca in timpu de véra suntemu mai multu pe afara si cine are mai multe odai, cu buna séma va puté desiértá una pe o lun'a de díle in favórea viermiloru, sciíndu ce venitu mare i voru aduce! —

Pentru viermii cati voru esí din doi loti e destulu o localitate de o suta de pecióre in patrimu si in carea putemu face patru etage din scaune; si intru acestea etage putemu pune sicriesiele cu viermii, si ii luamu numai candu ii nutrimu si-i curatímu. Sicriesie ni-ar trebui cam 60, de trei pecióre de lungi si dóue de late. —

Ne mai întórcemu inca la nutrire si se mai vorbimu cum se fia frundi'a. Frundi'a se fia totu de-a un'a uscata; neploata, neroata, si fara mana, fara pulbere, — de se aduce din locuri departate se nu se puia in saci, ci mai bine in cosierci, fiindu ca in saci s'ar aprinde (incinge), si frundi'a aprinsa nu o consuma viermii, — afara de acést'a se nu se vestediésca, ci trebuie se avemu de apururea frundia próspeta. — A se provedé cu frundia pe timpu ploiosu, e bine in sa se nu culegemu prea multa, in casu candu am prevedé ca are se-se schimbe timpulu, si atuncia putemu culege frundia mai multa, dar' trebuie se o pastramu la unu locu recorosu, unde ar' puté siedé vr'o trei díle próspeta. Nutrirea se face in patru restimpuri, totu de-a una se dá frundi'a sventata, si neci

de cum după arbitru propriu, ci de apururea amesuratu naturei viermiloru.

În decursulu întregu alu vietiei viermiloru se încaldiesce localitatea și neci de cum se nu prè scadia stimpatur'a. Termometrulu se fia totu de-a una la + 18 până + 20 de grade și ce-va se mai urce în periódele despeliitarii, fiindu ca caldur'a le priesce și le succede mai usioru despeliitarea. După despeliitarea a patr'a, vine timpulu devoraciunii cei mari și acuma nu putem de ajunsu nutri viermii și trebuie neîntreruptu se curățim sicriesiele de gunoii și de frundie, acuma-su viermii în mărime desvoltati și trebuie cautatu că se nu fia prè multi pe unu sicriesiu, se nu fia unulu peste altulu. Localitatea se o aerimu neincetatu și se o curățim de aborire, — fiindu acuma viermii mari aborescu tare, și numai prin premenirea aerului se pôte capetá aeru próspectu. Fumululu nu li sufere viermiloru, cu atata mai pucinu fumulu de tabacu. Mûtie și alte animale se nu se lasè în case unde-su viermii, și de musce se fia libera localitatea, neci furnicele se nu fia în apropiare, fiindu ca ar nepaciú prè multu viermii. Acum suntu viermii în etatea a circea, și de aci înainte trebuie se-i nutrimu necontentitu, și nu le damu mai multu frundia tinera și frageda, ci cea mai desvoltata și mai carnósa, carea o avemu și pe carea o consuma ei cu mare gustu. — —

De aci înainte trebuie se ne provedemu și cu materialulu pentru infasiurarea viermiloru. Materialulu celu mai bunu este plant'a din carea se facu meturi, afóra de aceste se pôte întrebuintiá totu felulu de plante ramuróse, ba și ramuri de arbori precum mestécau s. a., numai se fia uscate și libere de ori-ce mirosu viermiloru neplacutu. —

Candú au ajunsu viermii la maturitate, adeca candú începe a-i impinge instinctulu la depanare, încéta de a mai consumá frundia, și cu capulu redicatu în susu dau linu din capu într'unu tempu și-si cauta locu spre a-si formá coconulu. Candú am observatu ca viermii voescu a-si începe infasiurarea, departamu sicriesiele din dóua etage și punemu între scaune numitululu materialulu pentru depanare apoi punemu diosu sicriesiele cu viermii, carii au se-se infasiure, și mai punemu pe sicriesie unele ramuri uscate, cari li sierbescu de scara și viermii începu a se suí pe aste scare catra loculu numitu pentru infasiurare. De s'au suitu viermii pe astu materialulu și si-au aflatu unu locu comodú (indemana) și placutu, atuncia începu a slobodí nisce fire fine, și le lipescu de ramuri. La începutu face numai o tiesetura neregulata,

însa după ce si-a întaritu ce-va pans'a atuncia începe a depaná puindú-se în mediulu coconului și totu dépana slobodíndu dóue fire pe cari le impreuna într'unu firu cu unu feliu de cleiu lipiciosu cu peciorusiele le lipesce de celelaltu tortu și asiá forméza o depanatura séu unu ghiemu neîntreruptu, care consta din unu firu cam de 1000 de coti în a caruia mediú se preface viermele în coconu după ce si-a finitu infasiurarea. Coconulu în ghiemulu acesta sémena unui pruncu micu infasiatu, și infasiuratur'a i sierbesce de léganu, đar' óre cine lu-légana? În patri'a lui, ei singuri isi punu infasiuraturile pe arbori, și aci i légana ventulu. În acestu léganu remanu ei cam 14—18 díle unde cadu într'unu somnu litargicu, după aste díle se preface în fluturu, și fiindu elu închisu în infasiuratur'a acést'a slobóde elu din gura o fluiditate acetósa, carea desface tortulu coconului, și de unde ese elu cá fluturu. De pe infasiuratura se pôte cunósce care este barbatusiu și care femeiusca. — Coconulu e cá unu ou de porumbu; coconulu barbatusiului e ce-va trasu la medi-loculu alu femeiuscei inse-i plinu. Acést'a trebuie se o scimu, pentru cá se-i putemu alege pentru punerea óueloru; — 60 de parecú ne dau unu lotu de óue, o femeiusca óua peste 300 de óue. —

Dupá 3—5 díle de la începerea infasiurarii și-si-finesce viermele depanatulu. Și acum putemu alege coconii și alegemu după colórea lorú, adeca pe cei albii punemu separatú de cei galbeni; de asemene coconi, care-su fórtè mari, accia suntu gemeni și acestia trebuie pusi deosebitu, fiind-ca acestia n'au unu pretiu asiá de mare, pentru ca-su încalcite firile și nu se potú depaná asiá lesne cá coconii în cari e numai unu vierme. Coconii gemeni se nascu din acea impregiurare, ca candú mergu la infasiuratu, ajungu deodata la unu locu unde le place a-si pune tortulu și începandu a depaná facu ambii unu coconu; și acestia au unu pretiu, inse nu pretiulu celoru simpli. — La alegere se iá matas'a cea lanósa (mitiósá) de pe coconi, și ast'a este buna. După-ce s'au culesu coconii, se punu cei destinati pentru punerea óueloru pe unu sicriesiu, unde se lasa se-se prefaca în fluturi; cei lalti se ucidu, și se potú ucide ori prin caldura uscata séu prin abori (vaporu). Cine voesce a-i ucide coconii cu caldura uscata, îi pune pe o lésa facuta din nuele, și-i baga în coptoriu cu lés'a, unde este o fierbintiéla de + 45 grade Reaumur și unde se lasa 10 -- 15 minute; ér' de voimu a-i ucide cu abori apoi punemu o caldare pe focu și infierbintamu ap'a bine până la clocotitu și

apoi punemu lés'a plina cu coconi peste caldare unde pieru in scurtu timpu. — De voimu se incercamu ca óre n'au peritu nimfele in coconi, apoi scótemu vr'o doi coconi si-i taiemu, aprindemu o lumina si infierbintamu unu acu séu o andrè in flacur'a luminei pana ce rosiesce, si apoi atingemu cu elu nimf'a, — de nu se misíca, e unu semnu ca a peritu. Coconii ucisi cu vaporu trebuie se-i intindemu la sóre si se-i uscamu. Si de acuma putemu trimite coconii la fabrici séu de avemu depanatóre ii depanamu noi insine, inse mai bine se-i trimiti la fabrici pana s'a redicá si in tíer'a nóstra o fabrica de depanatu coconii.

Coconii, carii s'au alesu mai buni se tienu pentru fluturi. Fluturii esu din coconi dupa 14—18 díle si in data dupa resaritul sórelui, care cum ésa se pune deosebitu barbatusiulu de femeiusca si se tienu asiá pana catra 10 óre. Dupa aceea se dá fia-careia femeiusca unu barbatusiu — care se impreuna; — dupa impreunare femeiuscile punu indata óue, si cam la 300 — 400. — Este de insemnatu, ca la culturi mari se punu fluturii pe o bucata de pansa carea-i asiediatu perpendicularu, cá curatíndu-se fluturii inainte de ce au oatu, de una fluiditate palida se pice diosu; inse pansa se fia la margenea de diosu resfransa, cá oandu femeiuscile se nu cada unele óue pe pamentu, ci pe resfrantura de unde se potu culege, si nu se pierdu. — Pans'a cu óuele se usca bine cam 12—14 díle, — apoi luamu pans'a si puind'o pe o mésa cu faci'a intórsa, luamu unu burete (sponghia) si muindu-lu in apa calda stergemu pans'a cu buretele pana se uda pans'a si materi'a cea gumica, cu carea-su lipite óuele se móia, de aci intórcemu pans'a pe facia, luamu o lopatica de osu si le adunamu la unu locu, le uscamu ce-va si apoi le punemu intr'o cutíá, si cutí'a o punemu in pivnitia, unde remanu pana 'n primavéra, candu incepe a crepá mugurulu agudului.

Cernauti.

G. Mironescu.

● nóua Asociatiune pentru cultur'a poporului romanu.

Idei'a mantuitoare a progresului, sentiulu inaltarii si luminarii si-a in líptu focularulu seu aduncu in animale totóroru Romaniloru dincóce de Carpati. Ceea ce mai eri alalta-eri nu ne erá iertatu nice se visamu, astadi suntemu in dreptu a vedé si a traduce in realitate. Tóta anim'a romana a salutatu cu cea mai via bucuria infiiintarea „Asociatiunei transilvane pentru

cultur'a si literatur'a poporului romanu;“ 'neam bucuratu multu de reuniunea de lectura romana din Clusiu, ne bucuramu si salutamu astu-felu cu via bucuria acumu si infiiintarea „Asociatiunei nationale in Aradu, pentru cultur'a si conversarea poporului romanu,“ precumu vedemu acest'a din infiiintarea si provocatiunea tiparita ce ni se tramise aste díle din partea presiedintelui interimalu Eppului **Procopiu Ivascovicu**, si care noi o impartasimu mai la vale. Credemu si suntemu de buna sperare, ca romanii voru concurge din tóte partile a se inscrie ca membrii la aceea Asociatiune. La Redactiunea acestei foi inca se afla deschisa o lista pentru doritorii d'a se inscrie cá membrii la acea Asociatiune.

Provocatiunea amintita suna:

Nr. 7/1863.

Onorate Domnule:

„Statutele „Asociatiunei nationale in Aradu, pentru cultur'a si conversarea poporului romanu“ au castigatu aprobare prenatala, si acum me afli in placut'a pusetiune de a te infiiintia: ca dupa o consultare preliminaru a fondatoriloru, antai'a adunare generala, carea deodata va fi solen'a deschidere a acestei Asociatiuni, se va tiené in Aradu, in 30. Aprile vechiu a. c. si in dílele urmatórie.

„Pe langa constituirea definitiva a Asociatiunei, unulu din cele mai insemnate agende ale adunarii va fi alegerea membriloru noi, carea dupa statute se va intemplá la comendarea vreunui membru faptualu, prin votizare secreta, cu privire la cualitatile comendatului si la ofertulu anualu obligatu pe trei ani, care nu póte fi mai micu de 2 fi. v. a.; din carea privintia Pretitulat'a Domni'a Ta, cá unulu insemnatu de membru fiitoriu alu acestei Asociatiuni, cu acést'a esti póftitu numai a vení la dis'a adunare generala: ci inca si a sporí poterile acestei Asociatiuni prin comendarea membriloru noi, pre cari i cunósci mai de aprópe si carii se voru dechiará, ca pe langa conditiunile cuprinse in statute, voiescu a intrá in acést'a Asociatiune.

„List'a alaturata e de a se folosí pentru subscrierea acelor'a, carii voru avé voie de a fi membrii Asociatiunei. Pretitulat'a Domni'a Ta vei binevoí a face, cá lista acést'a pre catu numai se póte, din giurulu Pretitulatei Domniei Tale deplinita, pana in 29. Aprile vechiu a. c. se ajunga inderetru la Asociatiune, adresata catra „Comitetulu intermalu alu Asociatiunei pentru cultur'a si conversarea poporului romanu.“ Aradu, Strad'a Scólei, Nr. 11.

„Pentru însemnarea ofertelor s'a pus în rubrica destinsă din aceea cauză; căci fondatorii contăză pe marinimitatea acelor barbați, cari favoriti de înpregui-rari, nu suntu siliti a se restringe la suma minimului anualu.

„Statutele asociatiunii dau loc în adunare și ace-lora, cari încă nu suntu membri faptuali; de aceea dara în adunarea generală, ce ne stă înainte, se voru vedé cu bucuria totii aceia, cari voru fi subscriși în această lista că membri fitori, și pre cari dara binevoiesce Pretitulat'a Domni'a Ta în numele fondatorilor ai pofti la aceeași adunare cu atatu mai alesu: căci densii trecandu în antea di de adunare prin formală alegere, a doua di voru poté luá parte faptiva la cele mai însem-nate debateri, ce voru veni înainte.

„Cu primirea banilor sub nume de oferte anuale — care după statute suntu de a se depune pe diume-tate de anu înainte, — e înscarinatu casirulu inter-imalu alu Asociatiunii D. Dr. Atanasiu Sándor, Aradu, Piat'a capitală Nr. 18. etagiulu alu 2-lea.

„List'a, carea la antai'a pregatire catra înfiintarea acestei Asociatiuni la anul 1861 au fostu incredintiată la manile Pretitulatei Domniei Tale, e de o valóre cu această nouă listă; pentru aceea dara numele acelor'a, pre cari Pretitulat'a Domniei Ta din aceeași listă ve-chia esti recercatu ai pofti la adunare, în alaturatulu estrasu ti-se tramite, ne fiindu altcumu chiaru de lipsa a se descriá acestia în nouă listă, fara numai încatu unii aru avé dóra a reintregi pana la 2 li. ofertele sale, care suntu mai mici decatu acestu minimu anualu.

„Datu în Aradu, dela Asociatiunea natiunală pentru cultura și conversarea poporului romanu, în 18. Martiu 1863.“

Presiedintele interimalu,
Procopiu Ivascovics, m. p.
Episcopu.

Ioana Popoviciu Deseanu,
not. int.

Varietati.

Vulturulu si Buf'a. *)

Dupa multe protestatii
Venira la stipulatii
Vulturulu si Bufniti'a, si factura 'n fine pace:
Inse cioculu, ghiarele suveranului rapace
Dá cam multa banuieá
Bufnitiiei de a-se teme
Pentru puisiorii sei.

*) Séu Buh'a.

(Aveá bietu si ea 'ndoieá
Pe acést'a de focu vreme
Candu cei rei devinu mai rei).

Vulturulu-si dede cuventulu, si cuventulu de 'mperatru
Ca au se traiéscă 'n pace în paternulu loru palatu
Puisiorii aliati, — „că mai sicura se fia

„Familiór' aliati tale,
Dise suveranulu vulturulu verisióirei dumisale
„Si lamuritu se-se scie,
„Fá bine si mi-o descrie,
„Cá se sciu a mi-o scuti.“
„ — Dieu nu poti ate-amagi.*
„Dise buf'a; caci natur'a
„Pui pe lume mai frumosi

„Cá ai miei nu mai produse; candu i vedi ride faptur'a.
„Suntu minune! ochi de sóre, gentili, sprinteni, gratiosi.
„Si candu cauta te desmérda, véce loru petrundietóre
„E mai dulce de catu dis'a véce de priveghitóre.“
Nu trecura díle multe: dupa legea domniloru
Si legea 'mperatiloru

Esindu la venatóre Maria-sa Vulturulu
Si 'n svolu facandu-si turulu.

A fome cá o strechia
In pipota-lu petrunde
Si cata 'n giuru ori-unde,

Strabate cu vederea o scorbura zaresce,
Diosu rapede se lasa si cauta siomesce:
Isi vira în cuibu capulu, si-o slut'aci parechia
De pui stircita vede: peperniciti, puchiosi

Cu ochii urdurosi,
Si galbeni si sgaiti;
Unu glasu pitigaiatu
Stridentu, discordu si spartu,

Catu nu poté se créda purdalinicii c'oru fi
Acciasii despre care
Cu-atat'a infocare
Si lauda pré mare
In tempulu conferintii amic'a i-a fostu spusu;
Asiá intinse gútu, curatu d' orice prepusu
Si ciocu! odata 'n unulu si 'n celalaltu ér' ciocu!
Frumosu precumu se cade ti-i dumica pe locu.

Nu-si terminase bine,
Imperial'a cina,
Candu éta supravine
Si mum'a lina, lina.

Ce vede saracuti'a! . . . incepe a tipá,
De nete, blasteme, padurea resuná.
Pe reulu seu confrate sperjuru si tradatoru
Ilu face dupa fapta-i, de lege caleatoru,
Ce 'nfrunta juramentu.

Ci vulturulu atunci aveá si elu cuveutu.
* * *

Parintii cá parintii isi ama fii loru
Si catu de sluti se fia i credu de gratiosi;
Er' mai vertosu în carte, candu dai d'unu autoru,
Paternulu seu amoru

E vai de omu de mare! la cei pretentiosi
S' audi tipetu de buf'a, amate cetitoru!

I. Eliade.

Respunsuri.

Lugosiu. Dlui P. Ch. Comunele Zigríbesci, Selbagnetu
si Zorlintiulu-micu nu suntu prenumerate la această fói'a, intie-
legeti-ve cu d. coleptante déca i s'au amanuatu abonamentulu.

Beiusiu. Dlui I. S. Am primitu bucurosu apromisiunea
d-vóstra, si de ne veti face placerea, noi inca le vomu implini
dupa cum poftiti, cele ce voru avé se urmeze.